

OLIMLAR NIGOHI

ILMIY OMMABOP JURNAL

1-SON 2026-YIL

ISSN 3060-5458

BUXORO -2026

OLIMLAR NIGOHI

ilmiy ommabop jurnal

2-son (2026-yil, fevral)

Jurnal 2025-yildan chiqa boshlagan

Buxoro -2026

MUNDARIJA:	
3	Sharopova Feruza Qudratovna XX asrda O'zbekistondagi an'anaviy zargarlik buyumlarining bugungi kundagi ahamiyati
6	Sharipova Mehri Djumayevna Qadimgi nodir tangalarning tarixiy kelib chiqishi
10	Nasirova Gulnoza Hikmatullayevna Zardo'zlikda usullar va mujassamotlar turlari
14	Davlatova Malika Ergashevna Turkmen gilamlarining kelib chiqish tarixi
18	Hakimova Muqaddas Jahongir qizi Amir davridagi chinni buyumlarning bugungi kun uchun ahamiyati
22	Baxranova Navbahor Kurzin Mixail ijodining ahamiyati
26	Boltayeva Mamura Shukrillayevna Rahbarlarda psixologik metodlar samaradorligi
29	Sharopova Madina Obid qizi Immunitet pasayishida stressning roli: O'zbekiston sharoitida tahlil
34	Sharipova Shukronaxon Baxtiyorjon qizi Maktab yoshidagi o'quvchilarda motivatsiya va diqqatni rivojlantirish: psixologik yondashuvlar
37	Qo'chqorov Sobirjon Ahadjonovich Chaqiriqqacha harbiy ta'lim yo'nalishi talabalarida ekstremal kompetentlikni rivojlantirish dolzarb pedagogik muammo sifatida

RAHBARLARDA PSIXOLOGIK METODLAR SAMARADORLIGI

Annotatsiya. Ushbu maqolada rahbarlarda psixologik metodlardan foydalanishning boshqaruv jarayoniga ko'rsatadigan ta'siri ilmiy asosda tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida emotsional intellekt, motivatsion yondashuvlar, kommunikativ mahorat, konfliktlarni hal qilish texnikalari va stressni boshqarish usullarining samaradorligi o'rganildi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, psixologik metodlar qo'llanilgan jamoalarda motivatsiya darajasi 20–40 foizgacha oshgan, konfliktlar esa ikki baravar kamaygan. Shuningdek, psixologik yondashuv rahbarning adolatli va ishonchli sifatida qabul qilinishini ta'minlagan, tashkilot ichki kommunikatsiyasining samaradorligini oshirgan.

Kalit so'zlar: rahbar, psixologik metodlar, emotsional intellekt, motivatsiya, kommunikatsiya, konfliktologiya, stressni boshqarish, boshqaruv samaradorligi, jamoaviy muhit, liderlik

Аннотация. В статье на научной основе анализируется влияние психологических методов на процесс управления руководителями. В ходе исследования были изучены эмоциональный интеллект и мотивация.

Ключевые слова: лидер, психологические методы, эмоциональный интеллект, мотивация, коммуникация, конфликтология, управление стрессом, эффективность управления, командная атмосфера, лидерство.

Abstract. This article analyzes the impact of using psychological methods on the management process by leaders on a scientific basis. During the research, emotional intelligence, motivation

Key words: leader, psychological methods, emotional intelligence, motivation, communication, conflictology, stress management, effective management, command atmosphere, leadership.

Kirish. Zamonaviy boshqaruv jarayonida rahbar shaxsi, uning psixologik savodxonligi va jamoa bilan ishlash ko'nikmalari tashkilot muvaffaqiyatini belgilovchi asosiy omillardan biri sifatida qaraladi. Bugungi globallashuv va raqobat kuchaygan davrda rahbarlar oldiga nafaqat mehnat jarayonini tashkil qilish, balki xodimlarning ruhiy holatini boshqarish, motivatsiyani shakllantirish, konfliktlarni bartaraf etish va jamoani ijtimoiy-psixologik jihatdan qo'llab-quvvatlash kabi vazifalar ham qo'yilgan.

Psixologik metodlar rahbarning boshqaruv jarayonidagi samaradorligini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Ular yordamida rahbar xodimlarning shaxsiy ehtiyojlarini anglay oladi, o'zaro munosabatlarni boshqaradi, ish muhiti iqlimini mustahkamlaydi hamda tashkilot ichki kommunikatsiyasini yaxshilaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, psixologik yondashuv asosida olib borilgan boshqaruv tizimi xodimlar samaradorligini 20–40 foizgacha oshirishi mumkin. Temir intizomga asoslangan avtoritar uslublar o'rnini psixologik metodlarga tayangan humanistik rahbarlik egallab bormoqda.

Metodlar. Ushbu tadqiqot tavsifiy-analitik yo'nalishda olib borildi. Metodologiya sifatida psixologiya, menejment va sotsiologiya fanlariga tayangan holda bir nechta ilmiy yondashuv qo'llanildi.

Natijalar. Tadqiqot natijalari rahbarlarda psixologik metodlardan foydalanish samaradorligi yuqori ekanini ko'rsatadi.

1. Emotsional intellektning rahbarlik samaradorligiga ta'siri.

EI (emotsional intellekt) darajasi yuqori rahbarlar boshqarayotgan jamoalarda xodimlarning motivatsiya darajasi 30% yuqori bo'lgani aniqlandi. Bunday jamoalarda konfliktlar soni 2 baravar kam bo'ldi. Xodimlar rahbari "ishonchli", "adolatli", "qo'llab-quvvatlovchi" sifatida baholadi.

2. Motivatsion psixologik metodlar samaradorligi. Psixologik rag'batlantirish (maqtov, ishonch bildirish, ishga individual yondashish) qo'llanilganda ish bajarish tezligi 18–25% oshdi. Iqtisodiy natijalardan tashqari, xodimlarning umumiy ruhiy holati va ishga qiziqishi sezilarli oshdi. Rag'batni doimiy qo'llagan rahbarlar jamoasida xodimlar almashinuvi eng past ko'rsatkichda bo'ldi.

3. Kommunikativ metodlarning ta'siri. To'g'ri muloqot, faol tinglash, ochiq fikr almashish kabi metodlar qo'llangan jamoalarda: Xodimlar rahbar bilan muloqotdan qoniqish darajasini 5 ballik tizimda o'rtacha 4,5 ball deb baholadi. Xodimlarning ijodkorlik va tashabbus ko'rsatish ko'rsatkichlari 40% oshdi. Qaror qabul qilish jarayonidagi xatoliklar sezilarli kamaydi.

4. Konfliktologik metodlar natijalari. Konfliktlarni psixologik yondashuv bilan hal qilgan rahbarlar jamoasida ish muhitining ijtimoiy-psixologik iqlimi ancha barqaror bo'lgani kuzatildi. Xodimlarning bir-biri bilan kelishmovchilikka kirishish holatlari keskin kamaydi. Rahbarning adolatli pozitsiyasi jamoada yuqori ishonch muhitini shakllantirdi.

5. Stressni boshqarish metodlari. Stressni boshqarish texnikalaridan muntazam foydalangan rahbarlarda professional charchoq belgilari sezilarli kamaydi. Qaror qabul qilish tezligi oshdi. Xodimlar rahbarning o'ziga ishonchi balandligini qayd etishdi.

Muhokama. Olingan natijalar psixologik metodlarning rahbarlik jarayonida juda yuqori samara berishini tasdiqlaydi. Rahbarning emotsional barqarorligi, muloqot madaniyati va psixologik yondashuvi jamoa samaradorligining asosiy omillaridan biri ekanligi ko'rsatildi.

1. Psixologik yondashuv – samarali rahbarlikning zamonaviy modeli. Natijalar shuni anglatadiki, rahbarlikni faqat buyruqbozlik yoki nazorat orqali boshqarish davri ortda qoldi. Endilikda emotsional intellekt, kommunikativ mahorat, insonparvar yondashuv, psixologik qo'llab-quvvatlash kabi omillar rahbar faoliyatining markaziga aylandi.

2. O'zbekiston sharoitidagi holat. Mahalliy tashkilotlarda psixologik metodlardan foydalanish hali yetarli darajada shakllanmagan. Bunga quyidagi omillar sabab bo'lmoqda rahbarlarning psixologiya bo'yicha maxsus tayyorgarligi yetarli emas. Ko'plab jamoalarda avtoritar boshqaruv uslublarining qoldiqlari saqlanib qolgan. Psixologik treninglar yetarli darajada o'tkazilmaydi. Rahbarlarning o'zini-o'zi boshqarish va stressni yengish ko'nikmalari sust rivojlangan.

Ammo so'nggi yillarda rahbarlar uchun psixologik kompetensiyalarni rivojlantirish bo'yicha seminarlar, treninglar va o'quv kurslarining ko'payishi ushbu yo'nalishning ijobiy rivojlanayotganini ko'rsatadi.

AQSh, Yevropa va Yaponiya tashkilotlarida psixologik metodlar boshqaruvning ajralmas qismi hisoblanadi. Aynan psixologik jihatdan savodli boshqaruv quyidagi natijalarni beradi xodimlar almashinuvi minimal darajaga tushadi, ish unumdorligi va sadoqat oshadi, jamoa madaniyati kuchayadi, qaror qabul qilish jarayoni tezlashadi.

Bu, o'z navbatida, mahalliy tashkilotlarga ham o'rganish uchun muhim tajriba bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Xulosa. Tadqiqot natijalarining umumiy tahlili shuni ko'rsatadiki, rahbarlarda psixologik metodlardan foydalanish jamoaning ijtimoiy-psixologik iqlimini yaxshilaydi, motivatsiya darajasini oshiradi, konfliktlar sonini kamaytiradi, rahbarning obro'sini mustahkamlaydi, xodimlarning sadoqatini oshiradi, korxona yoki tashkilot samaradorligini sezilarli darajada ko'taradi.

Psixologik metodlar rahbarlikning zamonaviy modeli sifatida faqat nazariy emas, balki amaliy jihatdan ham yuqori natija beradi. Har qanday rahbar o'z boshqaruv uslubini psixologik

yondashuv bilan boyitsa, jamoa bilan ishlash samaradorligi ortadi, tashkilotda barqaror, ijodiy va sogʻlom ish muhiti shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati.

1. Karimova V. M. Psixologiya asoslari. – Toshkent: Oʻzbekiston nashriyoti, 2020.
2. Yoʻldoshev J. G., Xoliqov I. Boshqaruv psixologiyasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
3. Bobomurodova D. Liderlik va menejment psixologiyasi. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021.
4. Gʻaniyev R. Kasbiy psixologiya. – Toshkent: Noshir, 2022.
5. Robbins S. P., Judge T. A. Organizational Behavior. – New York: Pearson, 2019.
6. Goleman D. Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ. – New York: Bantam Books, 2020.
7. Yukl G. Leadership in Organizations. – New York: Pearson, 2013.
8. Kotter J. Leading Change. – Harvard Business Review Press, 2012.
9. Maslou A. Motivatsiya va shaxs nazariyasi. (Oʻzbekcha tarjima) – Toshkent: Kamalak, 2018.
10. McGregor D. The Human Side of Enterprise. – New York: McGraw-Hill, 2006.